

STUDENTEN OVER DE MEERWAARDE VAN ZUIDSTAGES

Enquête bij studenten van het Vlaamse hoger onderwijs die
in het kader van hun studies in het Globale Zuiden verbleven

Jeroen Pittoors

11/09/2018

Inhoud

1. Methodologie	3
2. Profiel studenten.....	4
3. Belang van de stage voor de student	10
4. Belang van de stage voor de plaatselijke organisatie	13
5. Belang van de stage voor de lokale gemeenschap.....	17
6. Hoe kan het beter?.....	20
7. Conclusies.....	21
Bijlage 1. Antwoorden belang van de stage voor de student	24
Bijlage 2. Antwoorden belang van de stage voor de plaatselijke organisatie/instelling	28
Bijlage 3. Antwoorden belang van de stage voor de lokale gemeenschap.....	35
Bijlage 4. Antwoorden hoe kan het beter?	41

1. Methodologie

Op 24 mei 2018 hebben UCOS en USOS op een colloquium de visietekst '**Relevante stages voor het Globale Zuiden. Op weg naar een visie voor de 21ste eeuw**' voorgesteld aan de instellingen van het Vlaamse hoger onderwijs. Ter voorbereiding en ondersteuning van deze visietekst werd besloten tot een onderzoek bij de studenten die reeds een Zuidstage achter de rug hebben om na te gaan hoe zij kijken naar de meerwaarde van een dergelijke stage voor zichzelf, voor de ontvangende organisatie en voor de lokale gemeenschap.

Dit verslag is het resultaat van een enquête die in maart 2018 werd afgenomen bij (voormalige) **studenten die in het kader van hun studies naar het Globale Zuiden zijn vertrokken voor een stage of onderzoek**. Hiervoor werden alle studenten gecontacteerd die in de academiejaren 2014–2015, 2015–2016 en 2016–2017 in aanloop naar hun stage een Voorbereidingsdag en/of nadien een Debriefing hebben gevolgd bij UCOS. Het gaat om in totaal 2.425 (voormalige) studenten, waarvan **483 deelnemers de enquête volledig hebben ingevuld**. Aangezien de enquête overwegend was opgebouwd rond open vragen waarop de studenten vrij konden antwoorden, is dit een relatief groot aantal.

Deze werkwijze met open vragen en de hoge respons van de studenten heeft ervoor gezorgd dat de volledige verwerking een grote inspanning vereiste. Alle antwoorden van de studenten werden in hun geheel doorgenomen om het onderzoek zo exhaustief mogelijk te maken. Op basis hiervan werden clusters van antwoorden gecreëerd om de tendensen vast te leggen die in dit verslag zijn opgenomen. Een volledig **overzicht van de antwoordenclusters** is op het einde van dit verslag opgenomen **in de bijlagen**.

Naast dit verslag is het voor medewerkers van de instellingen van het Vlaamse hoger onderwijs ook mogelijk om een **export op te vragen van de volledige antwoorden van de (voormalige) studenten verbonden aan hun instelling**. In het kader van ons privacybeleid zijn alle antwoorden geanonimiseerd. Indien u hier interesse in heeft of andere vragen heeft over het verslag, kunt u de programmabeheerder van UCOS contacteren via het volgende e-mailadres: jeroen.pittoors@ucos.be.

2. Profiel studenten

Van de 483 studenten die hebben deelgenomen aan de enquête volgt de **grootste groep een opleiding binnen de gezondheidszorg (188)**, zoals geneeskunde, verpleegkunde, vroedkunde, enz. Ook studenten uit de **lerarenopleiding (72) kiezen vaak voor een Zuidstage**. Andere opleidingsgebieden met een groot aantal studenten die naar het Zuiden vertrekken zijn de ingenieursstudies (42), psychologie en agogische wetenschappen (31, sociale wetenschappen (28) en exacte wetenschappen (23). Van de studenten die de keuzeoptie ‘andere’ kozen, volgt een groot aantal een opleiding (interieur)architectuur (30) (fig. 1). Met deze enquête werden studenten van **bijna alle instellingen van het Vlaamse hoger onderwijs** bereikt, waarbij vooral Universiteit Gent (90), VIVES (66), KU Leuven (56), Arteveldehogeschool (51) en Hogeschool Gent (42) sterk zijn vertegenwoordigd (fig. 2).

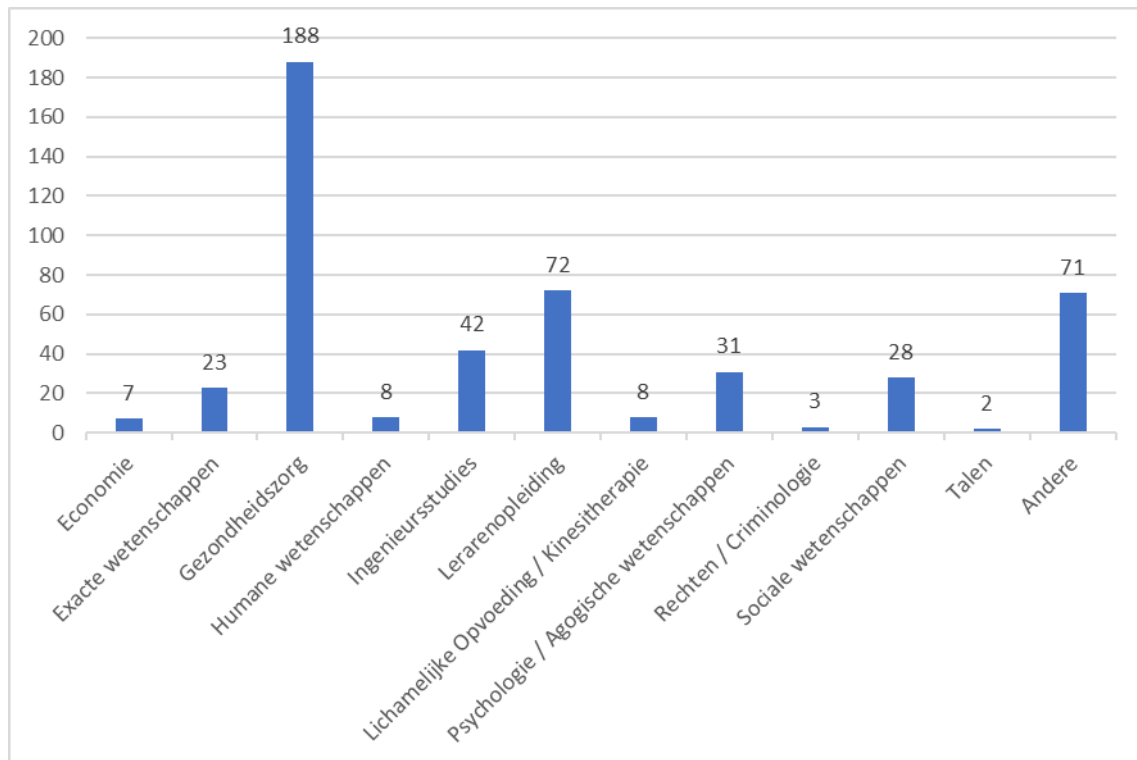

Fig. 1. Type opleiding hoger onderwijs

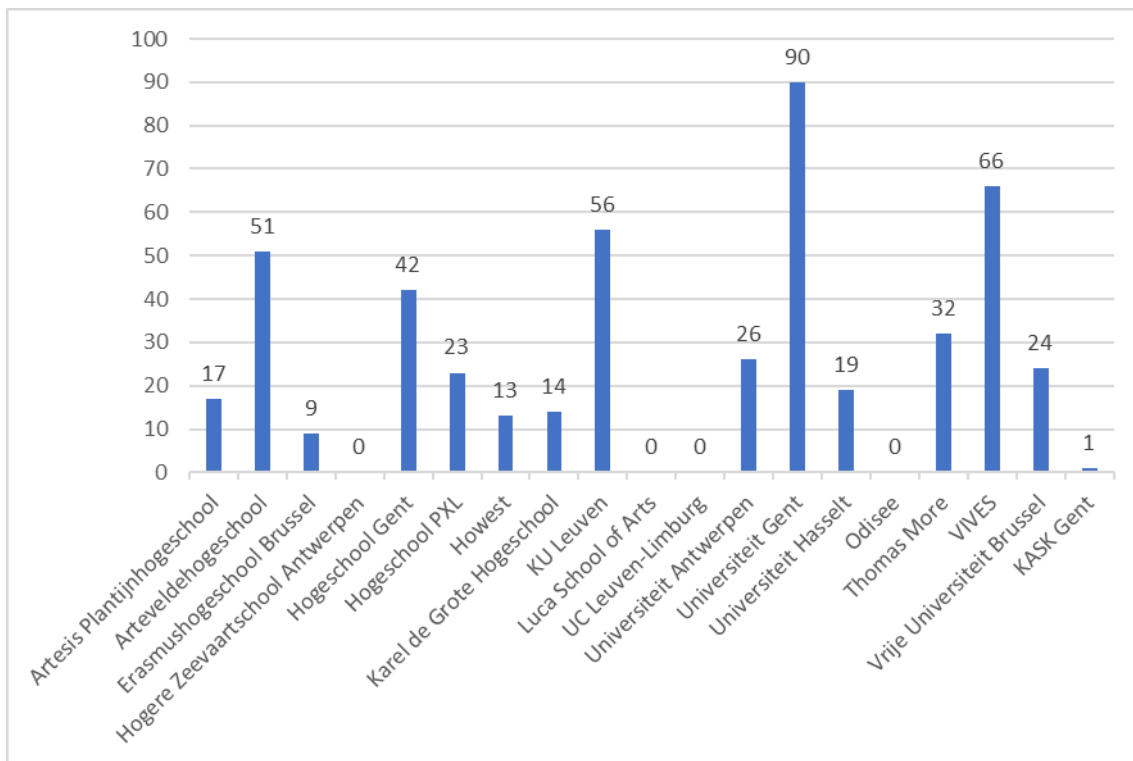

Fig. 2. Hogeronderwijsinstelling

De meerderheid van de studenten is **20 à 22 jaar oud** op het moment dat ze naar het Zuiden vertrekken voor een stage of onderzoek, maar een belangrijk aandeel gaat ook op iets latere leeftijd op Zuidstage (fig. 3). Er kiezen duidelijk **meer vrouwen** (82%) dan mannen (18%) voor een ervaring in het Zuiden (fig. 4). Dit is minstens gedeeltelijk te verklaren door het grote aandeel van de opleidingen binnen de gezondheidszorg en de lerarenopleiding (cf. supra), die overwegend vrouwelijke studenten tellen.

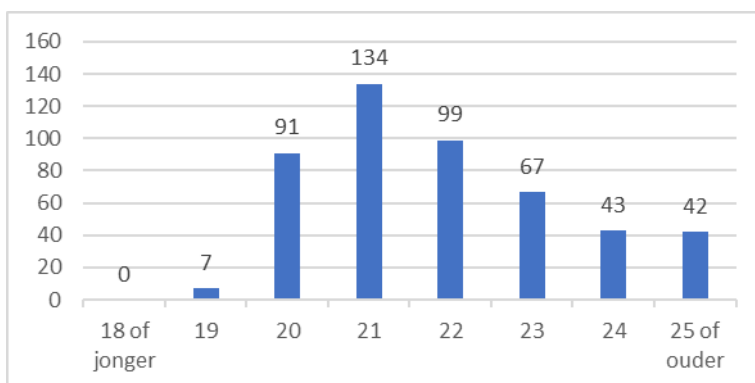
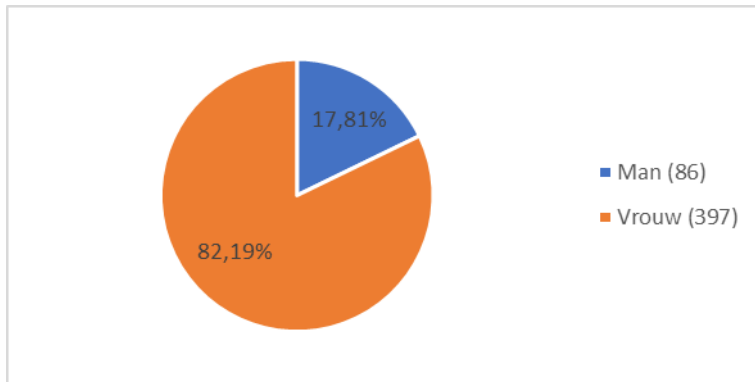

Fig. 3. Leeftijd op het moment van vertrek

Fig. 4. Geslacht studenten

Een kleine groep landen in het Zuiden lijkt de grote meerderheid van de studenten aan te trekken. De **populairste bestemmingen zijn Suriname (61) en Zuid-Afrika (55)**, die vermoedelijk ook vanwege de omgangstaal aantrekkelijk zijn voor Vlaamse studenten, gevolgd door Oeganda (43), India (34) en Tanzania (31). Daarnaast vertrekt een belangrijk aandeel van de studenten naar Ecuador (24), Ethiopië (22), Kenia (19), Peru (17), Rwanda (17) of Bolivia (15) (fig. 5). De studenten verblijven **gemiddeld 2 tot 3 maanden in het Zuiden** (fig. 6).

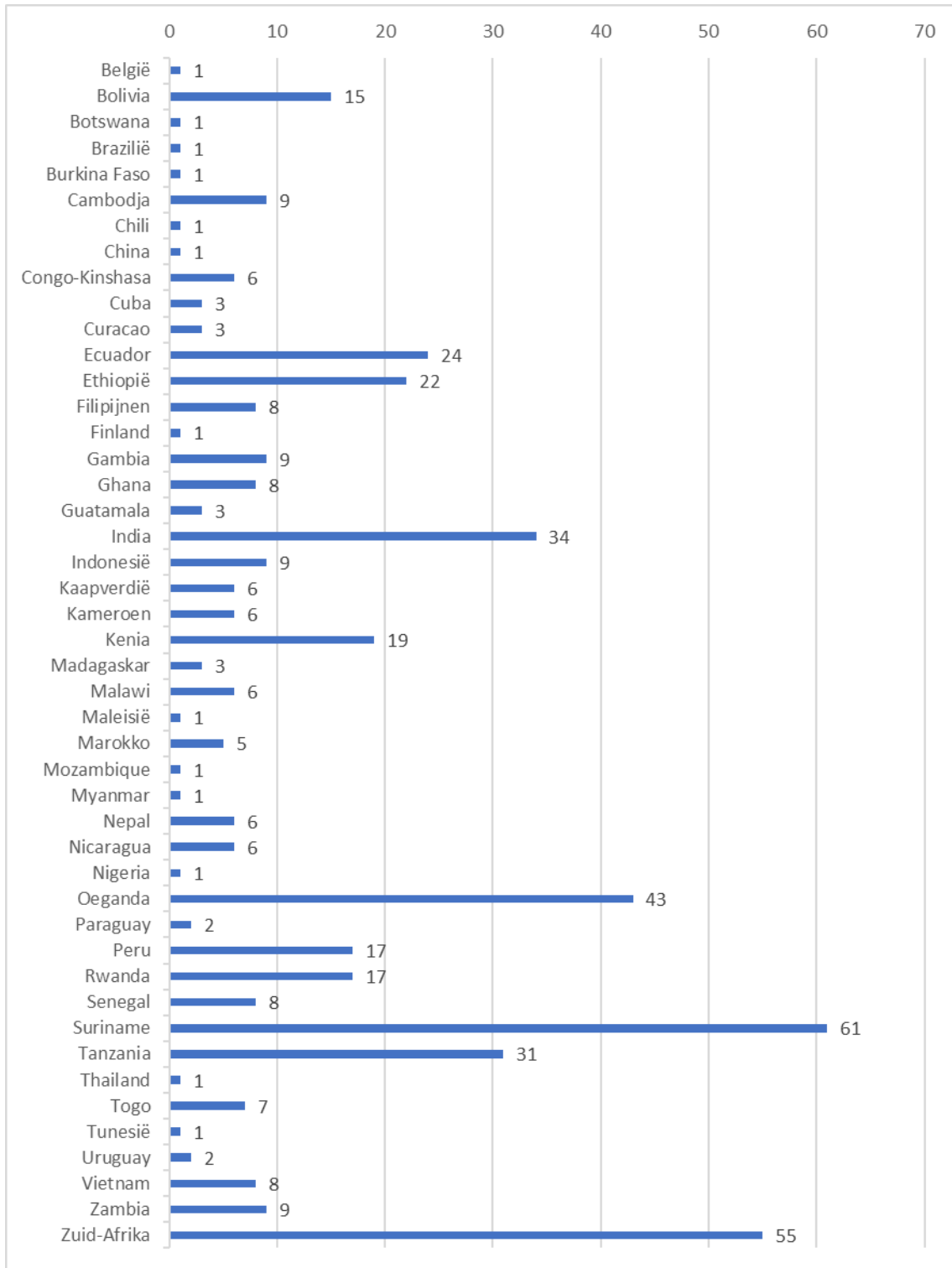

Fig. 5. Land van bestemming

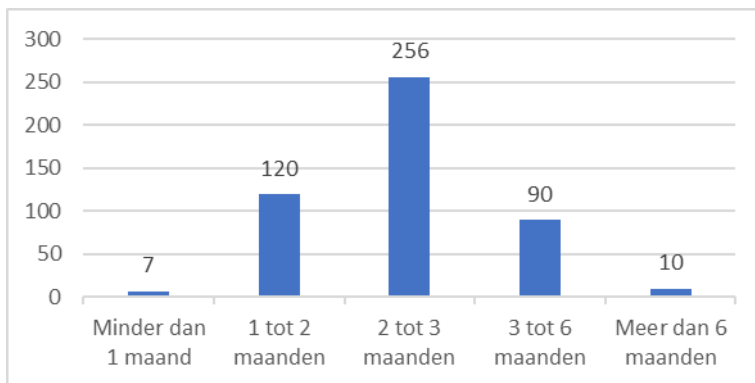

Fig. 6. Duur van het verblijf in het Zuiden

De meeste studenten **vinden hun stageplaats via de opleiding** (75%), al zijn er ook studenten die zelf op zoek gaan via het internet of in contact komen met organisaties via vrienden, kennissen of medestudenten (fig. 7). In overeenstemming met de opleidingen van de studenten (cf. supra), bevinden de organisaties in het Zuiden waarbij zij terecht komen zich **vooral in de sectoren van de gezondheidszorg (201) en van het onderwijs (154)** (fig. 8). Op de stageplaatsen is de **omgangstaal meestal het Engels (270)**, maar daarnaast wordt er ook vaak Spaans (68), Nederlands (65) of Frans (42) gesproken (fig. 9).

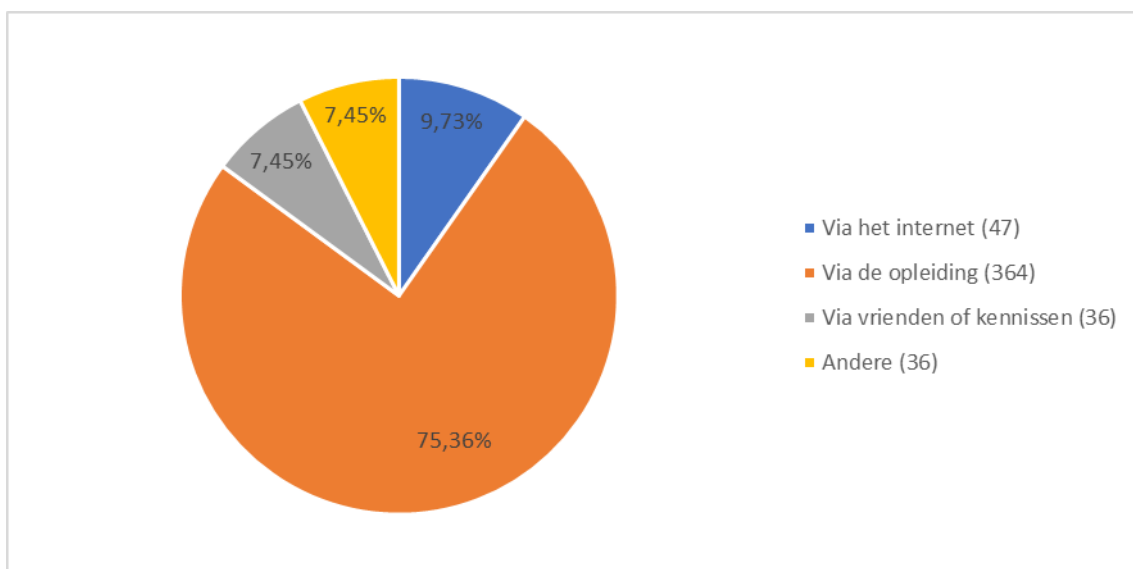
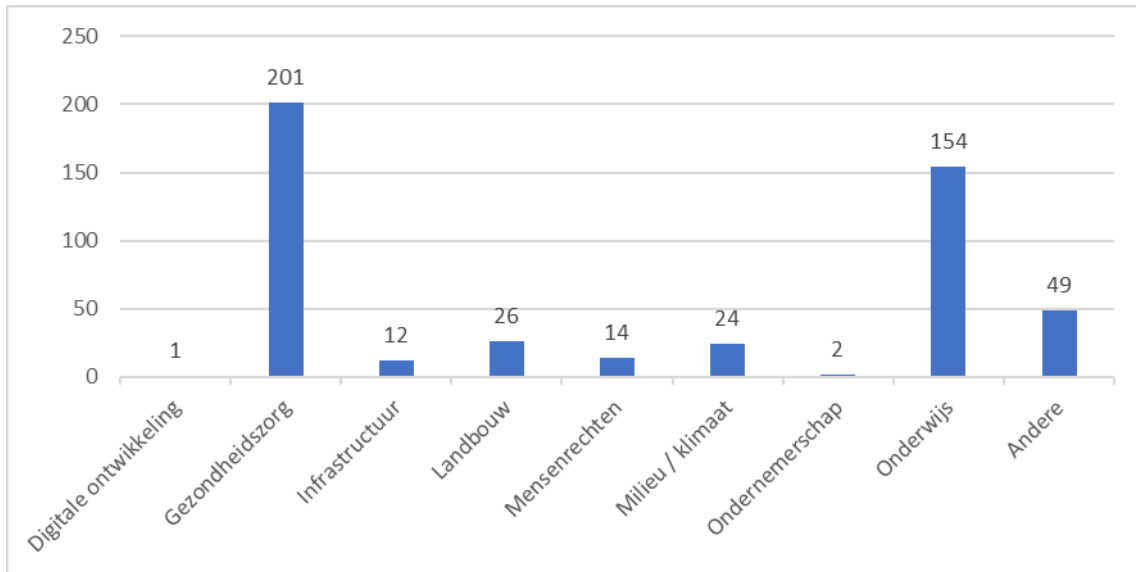
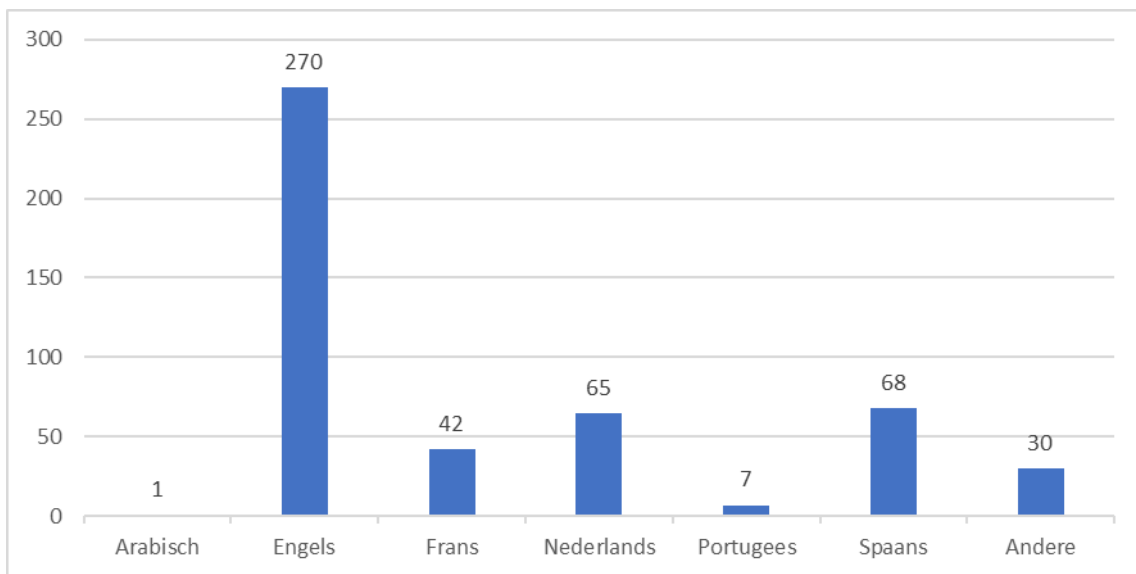

Fig. 7. Manier waarop de stageplaats werd gevonden

Fig. 8. Sector organisatie/instelling

Fig. 9. Omgangstaal op de stageplaats

3. Belang van de stage voor de student

Meer dan 90 % van de studenten is het er in meer of mindere mate mee eens dat hun verblijf in het Zuiden **nuttig was voor hun eigen professionele en/of persoonlijke ontwikkeling**. Ze lijken hier zelfs sterk van overtuigd, want onder hen verklaart meer dan twee derde het hier “helemaal mee eens” te zijn (fig. 10).

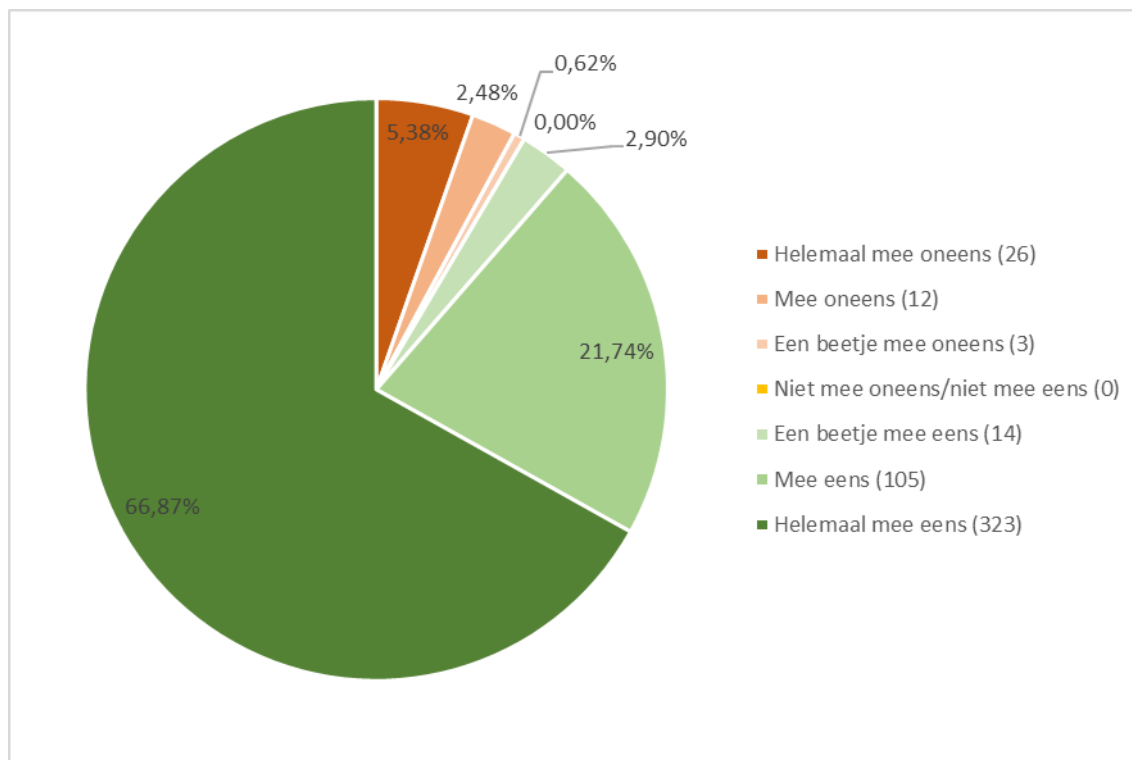

Fig. 10. Stelling: *Jouw stage of jouw onderzoek was nuttig voor je professionele/persoonlijke ontwikkeling*

Wanneer we kijken waarom de stage nuttig was voor hun ontwikkeling en naar de vaardigheden die zij verder hebben ontwikkeld, merken we dat de studenten **vooral verwijzen naar de persoonlijke vaardigheden** die zij hebben versterkt. Een aantal onder hen vermeldt ook algemeen de **persoonlijke ontwikkeling of groei** die ze hebben doorgemaakt, maar zonder hier verder op in te gaan (50).

De meerwaarde die het vaakst wordt vernoemd, is dat de studenten dankzij de Zuidstage **zelfstandiger zijn geworden** of geleerd hebben hun plan te trekken (154). Een omvangrijke groep heeft het dan weer over de ontwikkeling van hun **creatieve vaardigheden**, zoals oplossingsgericht denken, en het flexibeler en met meer geduld werken, en dat vooral dankzij het leren omgaan met de beperkte middelen ter plaatse (132).

De studenten vermelden regelmatig de **interculturele competenties** die werden versterkt tijdens hun verblijf en hebben bijzondere aandacht voor de culturele verrijking, het **verruimen van hun wereldbeeld**, het ontwikkelen van een meer open blik en het inzien of uitschakelen van de eigen vooroordelen (134). Hierbij aansluitend verklaren veel studenten dat zij beter hebben **leren omgaan met cultuurverschillen** en dat ze een sterkere cultuurgevoeligheid hebben ontwikkeld (47).

Anderen verwijzen naar de **psychologische groei** die ze hebben doorgemaakt of verklaarden dat ze **zichzelf beter hebben leren kennen** (74). Een belangrijke meerwaarde voor de studenten is ook het leren kennen van nieuwe mensen, het aanknopen van vriendschappen of zelfs het opbouwen van (internationale) connecties of netwerken, waarbij hun **sociale of communicatieve vaardigheden werden versterkt** (69). Ook het **leren werken en leven in een andere context** vinden de studenten een interessante ervaring en nuttig voor hun verdere ontwikkeling (66).

Naast de persoonlijke competenties werden ook de **beroepsvaardigheden** volgens veel stagiairs **ontwikkeld of verbeterd**, in het bijzonder door het opdoen van meer praktijkervaring (76). Veel studenten hebben tijdens de stage ook **nieuwe technieken of methoden** kunnen uitvoeren of leren of hebben **nieuwe kennis** kunnen opdoen (22). Een aantal onder hen kijkt ook expliciet naar de toekomst en ziet de Zuidervaring als een **hulp in de zoektocht naar een job** of als een nuttige bijdrage aan hun professionele carrière (21). Als extra meerwaarde voor de ontwikkeling van hun professionele vaardigheden beweren de studenten ook dat er **in het Zuiden meer toegelaten is** en er een grotere vrijheid heerst dan bij een stage in België, waardoor zij dus veel kunnen uitproberen op de stageplaats (18).

Enkele studenten vonden de Zuidstage dan vooral belangrijk om de **problemen rond ontwikkeling en ontwikkelingssamenwerking** te leren kennen of om een beter zicht te krijgen op de ongelijkheden in de wereld (12). Een aantal onder hen gaat nog een stap verder en ziet het bieden van hulp als voornaamste persoonlijke doelstelling. Zij kijken vooral naar de betekenisvolle rol die zij zelf hebben gespeeld voor de lokale bevolking, door **mensen ter plaatse te helpen**, door actief bij te dragen aan lokale organisaties of collega's of door de eigen kennis over te brengen (12).

Andere nuttige vaardigheden die veel studenten hebben aangehaald zijn:

- » Leren relativeren; blij zijn met wat je hebt (53)
- » Leren kennen van andere denkkaders/visies/waarden en normen; ervaren van een andere mentaliteit/manier van werken (50)
- » Assertiever/meer zelfzeker worden; opkomen voor jezelf; initiatief nemen; ondernemingszin; leergierigheid (47)
- » Verbeteren/leren van een taal (39)

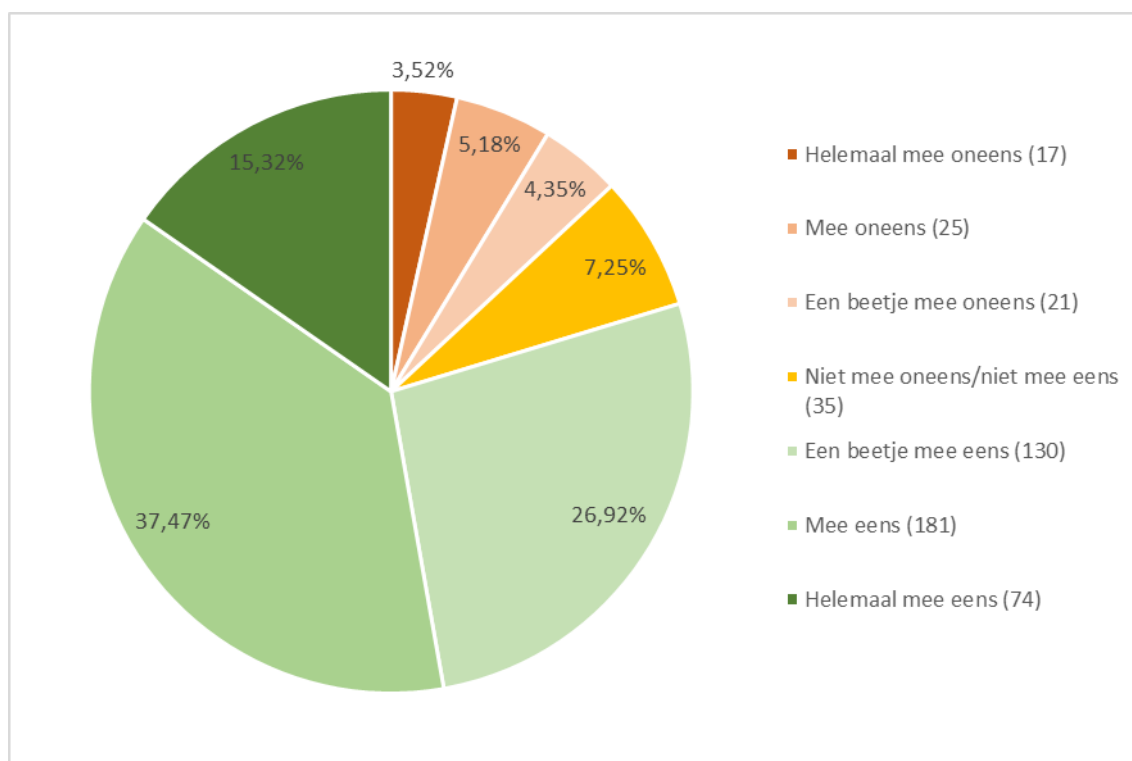
- » Leren samenwerken (met mensen met een andere achtergrond) (29)
- » Kritisch leren reflecteren/redeneren; eigen denkkaders in vraag stellen (20)
- » Ontwikkelen van onderzoeksvaardigheden/wetenschappelijke vaardigheden (20)
- » Leren omgaan met ellende/armoede (14)
- » Nemen van verantwoordelijkheid (12)
- » Leren omgaan met stress/druk; minder stressgevoelig worden (10)

Minder dan 10% van de studenten vindt de stage of het onderzoek **niet nuttig** voor hun persoonlijke of professionele ontwikkeling. De meest voorkomende kritiek hierbij, trouwens ook bij studenten die hun Zuidstage over het algemeen wel nuttig vonden, is dat het verblijf in het Zuiden **minder, weinig of zelfs niets heeft bijgedragen aan de ontwikkeling van hun professionele vaardigheden** (23). Hierbij dient wel te worden opgemerkt dat ongeveer drie keer meer studenten de stage net wel nuttig voor het ontwikkelen van hun beroepsvaardigheden (cf. supra). De vaakst genoemde oorzaken voor een gebrek aan meerwaarde van de Zuidstage zijn de **taalbarrière** (7) en het **gebrek aan begeleiding** of feedback tijdens de stage (5).

Een overzicht van de antwoordenclusters van de studenten over het belang van de stage voor zichzelf, is terug te vinden in **bijlage 1**.

4. Belang van de stage voor de plaatselijke organisatie

Ongeveer 80% van de studenten die naar het Zuiden gingen, zijn ervan overtuigd dat **hun bijdrage nuttig was voor de plaatselijke organisatie of instelling**. Hiervan zijn ze echter minder sterk overtuigd dan van het belang voor zichzelf, aangezien zo'n 15% onder hen aangeeft het hier "helemaal mee eens" te zijn. De overige 20% is het oneens met deze stelling of stelt zich neutraal op (fig. 11).

Fig. 11. Stelling: jouw stage of jouw onderzoek was nuttig voor de plaatselijke organisatie/instelling

Veel van de ondervraagde studenten lijken wel een eerder realistisch beeld te hebben van de meerwaarde die zij hebben betekend voor de organisatie. In de eerste plaats wijzen ze erop dat ze **een bijdrage hebben geleverd aan de dagelijkse werking** van de organisatie of tijdelijk de werklust hebben verlicht voor hun lokale collega's (93). Een belangrijk aantal legt ook de nadruk op het van elkaar leren en ziet het nut voor de organisatie vooral in de onderlinge **uitwisseling van kennis, inzichten of visies** (52). De studenten die voor een onderzoek naar het Zuiden gingen, **werkten vaak samen met lokale onderzoekers** of leverden een bijdrage aan lokaal onderzoek (18).

Een grote groep studenten is ervan overtuigd dat zij een substantiële bijdrage hebben geleverd aan de capaciteiten van de lokale organisatie. Ze hebben gezorgd voor de **introductie van nieuwe procedures of werkvormen** (51), ze brachten hun **kennis of expertise** in of leerden de lokale collega's **nieuwe technieken** aan (32) en/of ze hebben **nieuwe ideeën, visies of inzichten** binnengebracht in de organisatie (29). Studenten die een onderzoek hebben uitgevoerd tijdens hun verblijf in het Zuiden, zijn er vaak in meer of mindere mate van overtuigd dat hun **onderzoek de lokale partnerorganisatie ten goede zal komen** (23).

Daarnaast zijn er ook stagiairs die heel concrete of praktische zaken hebben aangeleverd aan de organisatie. Het gaat dan om de **bijdrage van nieuw materiaal** of het herstellen van bestaand materiaal (20), het **financieren, ontwerpen of bouwen van nieuwe infrastructuur** (13) of een vrijblijvende **financiële bijdrage** (12).

De studenten identificeren ook enkele **obstakels** om van nut te kunnen zijn voor de stageplaats, waarvan de **taalbarrière** en soms ruimer de communicatie veruit de belangrijkste is (51). Hierbij gaat het niet enkel om lokale talen die door de plaatselijke bevolking worden gesproken, maar ook de omgangstaal met collega's of doelgroepen (zoals Frans of Spaans) blijken de studenten vaak onvoldoende te beheersen.

Daarnaast wordt er ook verwezen naar de **te korte duur van de stage of het onderzoek** om verandering te bewerkstelligen (20), naar het **gebrek aan (financiële) middelen of materiaal** (18), naar de **afwezige interesse in verandering** bij lokale collega's (17) en naar **andere visie of manier van werken** bij de partner (12). Sommige studenten hadden het gevoel dat zij wel zaken hebben veranderd, maar dat deze **geen impact hadden op lange termijn** of dat de door hen doorgevoerde verbeteringen zelfs ongedaan worden gemaakt na hun vertrek (13). Anderen wezen erop dat er reeds **voldoende of net te veel personeel aanwezig** was en dat de taken dus net zo goed of zelfs beter door plaatselijke medewerkers uitgevoerd konden worden (12).

Aan de studenten werd ook gevraagd om in te schatten hoe tevreden de lokale stageplaatsgevers zijn over de samenwerking met de stagiairs. **De studenten zijn er sterk van overtuigd dat zij een positieve indruk hebben nagelaten, bijna 90%** onder hen geeft dit ook aan. Ongeveer 40% verklaart het hier zelfs "helemaal mee eens" te zijn (fig. 11).

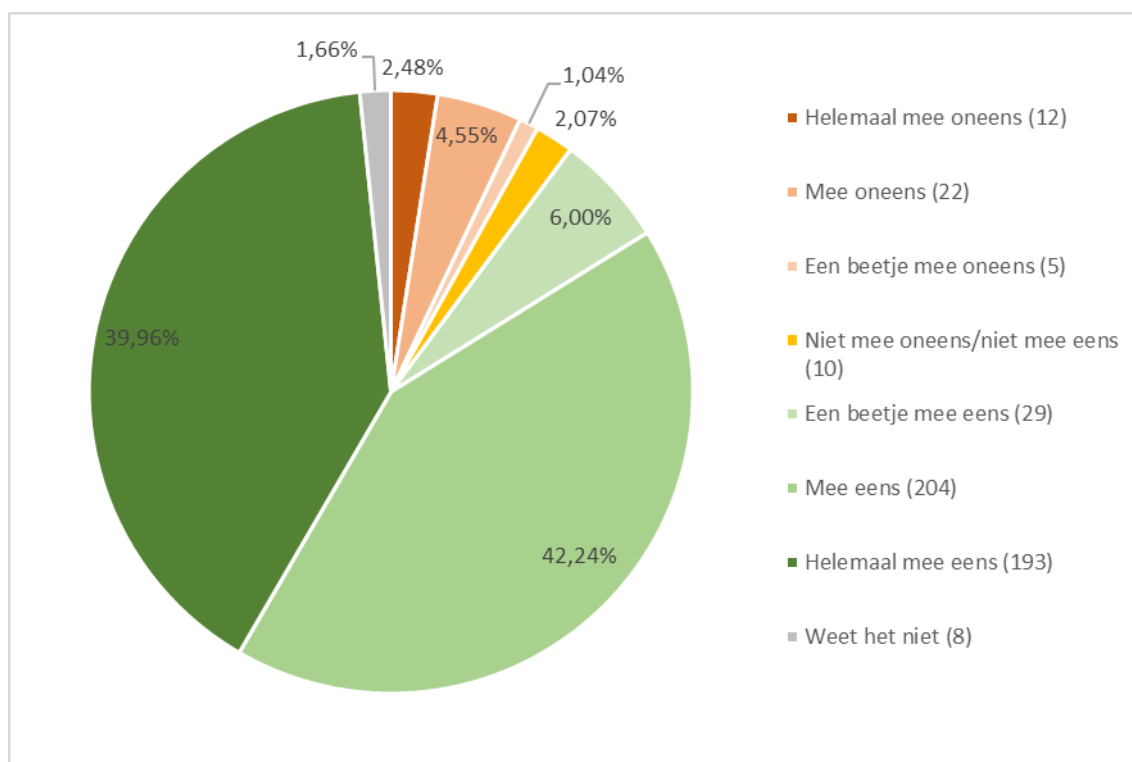

Fig. 11. Stelling: *Jouw stageplaatsgevers kijken positief terug op jullie samenwerking*

De studenten maken deze inschatting in de eerste plaats vanwege de verschillende vormen van **positieve reacties die zij kregen** tijdens hun verblijf in het Zuiden (55). Vaak werd dit ook bevestigd in de **goede evaluatie of feedback** die zij ontvingen, vaak als onderdeel van een stageverslag (39). De waardering van lokale collega's nam ook andere vormen aan, zoals **uitingen van dankbaarheid**, het geven van cadeaus of zelfs de organisatie van ceremonies ter ere van de stagiairs (29). Een andere belangrijke aanwijzing voor de tevredenheid van de samenwerking is de verderzetting of de uitbreiding van het gezamenlijke project of de **vraag naar de komst van nieuwe stagiairs** (11).

Voor veel studenten gaat het om een gevoelsmatige inschatting, waarbij verwezen wordt naar de **vlotte samenwerking ter plaatse** (36) of de **goede band met de collega's** (17), vooral wanneer de nadruk lag op een **evenwaardige uitwisseling** en op het van elkaar leren (29). Daarenboven valt het op dat veel studenten ook **na de stage nog contact onderhouden** met hun toenmalige collega's (31), wat de goede verstandhouding bevestigt. Sommige studenten verklaren tijdens hun verblijf, vaak ook buiten de stageopdracht, de organisatie **geholpen te hebben waar mogelijk** (19), wat volgens hen geapprecieerd werd.

De meeste studenten lijken er ook van overtuigd dat de – hoewel soms hoge – **verwachtingen van de partnerorganisatie overeenstemden met het werk dat ze hebben verricht** of met de verwachtingen die zij zelf hadden op voorhand (27). Heel belangrijk hierbij is duidelijk dat er

een voorafgaand overleg of een duidelijke communicatie plaatsvindt met de plaatselijke medewerkers over de verwachtingen of over de inhoud van het gezamenlijke project (27).

Niet alle studenten zijn echter tevreden over de ambities van de stageplaats, want **voor enkelen lagen de verwachtingen te hoog** (10). In andere gevallen waren de verwachtingen dan weer te **onduidelijk** voor de stagiair (9), wat opnieuw wijst op het belang van een duidelijke communicatie in aanloop naar en bij aanvang van de stage.

Een overzicht van de antwoorden over het belang van de stage voor de plaatselijke organisatie of instelling is terug te vinden in **bijlage 2**.

5. Belang van de stage voor de lokale gemeenschap

Het valt op dat **meer dan 70%** van de studenten die deelnamen aan de enquête vindt dat **hun stage of hun onderzoek ook nuttig was voor de lokale gemeenschap waarin ze terechtkwamen**. Bijna 15% was het daar niet mee eens en een gelijkaardig aantal had een meer neutrale houding of wist het niet (fig. 12).

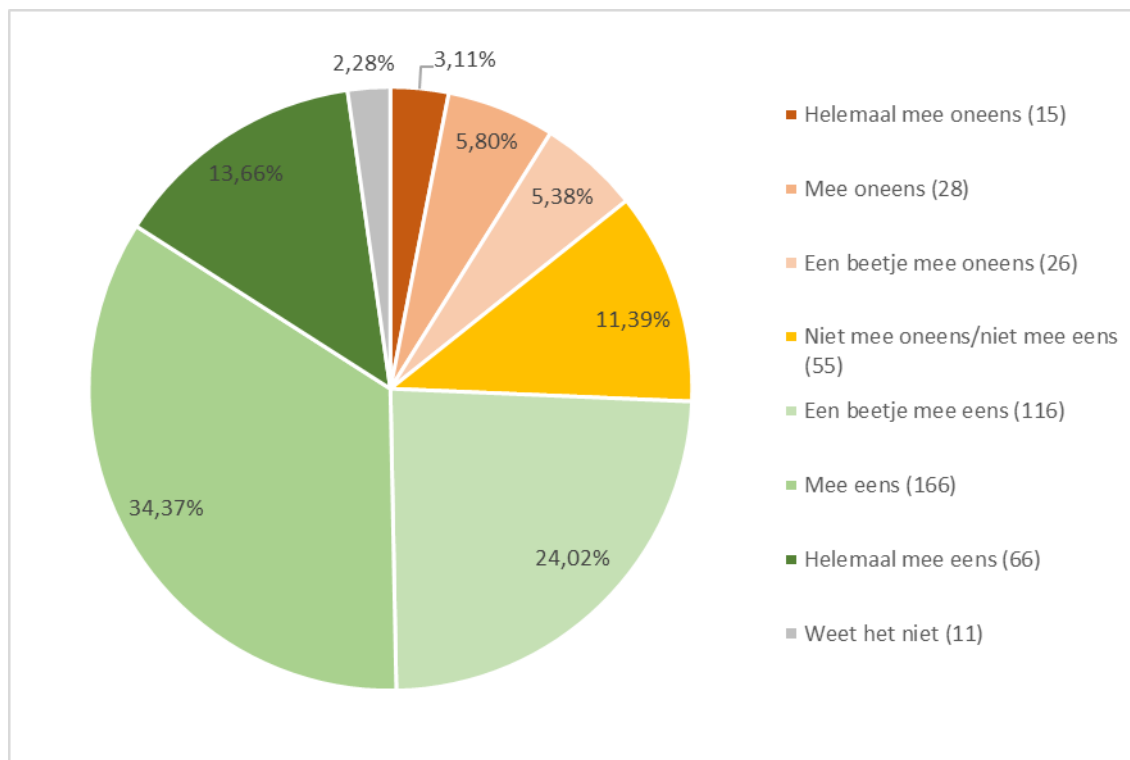

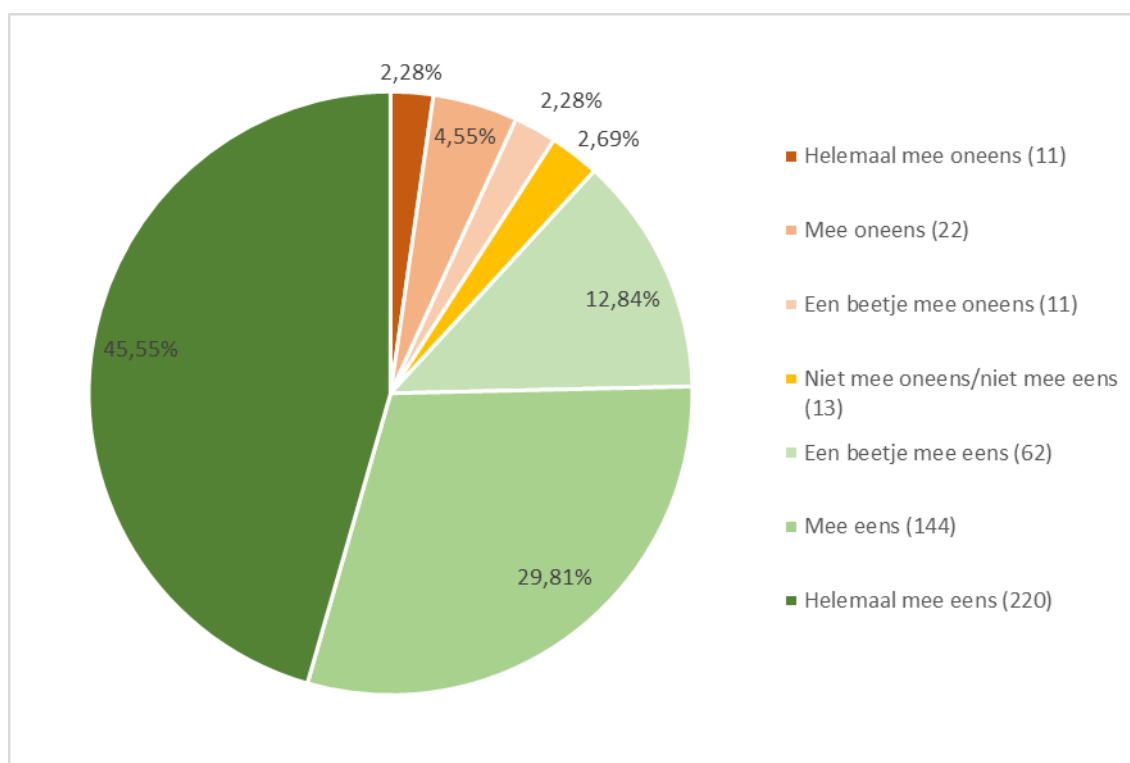
Fig. 12. Stelling: *Jouw stage of jouw onderzoek was nuttig voor de lokale gemeenschap*

Uit de antwoorden van de studenten blijkt echter dat zij hierbij in de eerste plaats denken aan de bijdrage die zij tijdens de stage hebben geleverd **via het uitvoeren van hun job op de stageplaats of op het project** (137). Hierbij gaat het bijvoorbeeld om kinderen of jongeren uit de gemeenschap die lessen volgden op de school waar stage werd gelopen, om inwoners die beroep deden op medische ondersteuning van een stagiair geneeskunde of verpleegkunde of om andere personen die rechtstreeks in contact kwamen met het project van de student. Slechts een beperkt aantal studenten is ervan overtuigd dat hun **werk of onderzoek de (economische) ontwikkeling van de lokale bevolking ondersteunt** (24) of dat zij hun stageplaats dusdanig hebben versterkt dat zij de **lokale gemeenschap ook op langere termijn hebben geholpen** (22).

Daarnaast zijn er ook studenten die de meerwaarde voor de lokale gemeenschap in de eerste plaats zien in de **interculturele uitwisseling** of in het opbouwen van de persoonlijke banden (16). Ook met een **financiële bijdrage aan een lokale organisatie of aan het gastgezin** denken sommigen een verschil te maken (12).

De stagiairs die niet geloven dat hun verblijf in het Zuiden nuttig was voor de lokale gemeenschap, wijzen er vooral op dat **hun werk of hun onderzoek enkel nut had voor de stageplaats** (21). Zij die een onderzoek hebben uitgevoerd hebben in de eerste plaats schrik dat de resultaten van dat **onderzoek niet tot oplossingen zal leiden** of zelfs niet gebruikt zal worden door de gemeenschap (10). Een van de oorzaken die worden aangegeven hiervoor is dat hun onderzoekspaper niet in de plaatselijke omgangstaal beschikbaar is. Daarnaast zijn er studenten die de **duur van de stage te kort** vonden om enige verandering teweeg te brengen (9) of die geloven dat de **positieve invloed die ze hebben gehad maar van korte duur** is en dus geen blijvende impact heeft (9).

Er mag dan enig voorbehoud zijn over het belang van het verblijf in het Zuiden voor de lokale gemeenschap, **bijna 90%** van de studenten had wel **het gevoel een dicht contact te hebben gehad met de inwoners** van de plek waar zij stageliepen (fig. 13). Een groot aantal studenten verklaarde (goede) **vriendschappen te hebben gesloten of gebouwd** (93) en dat de **duur van de stage lang genoeg was om mensen te leren kennen** (33).

Fig. 13. Stelling: Je hebt het gevoel een dicht contact te hebben gehad met de inwoners van de plek waar je stageliep (collega's, gastgezin, burens, jongeren, ...)

Deze contacten werden logischerwijze in de eerste plaats opgebouwd met de **collega's op de stageplaats** (80), waarmee vaak ook activiteiten werden gedaan in hun vrije tijd. Daarnaast worden ook de goede contacten met het **gastgezin** (44), met de **lokale medestudenten** (22), met de **burens** (19) en met de **stagebegeleiders** (10) veelvuldig vermeld. Veel studenten wijzen er daarenboven op dat de **lokale gemeenschap waarin zij terechtkwamen heel vriendelijk, gastvrij of open was** (60).

Een van de belangrijke aanwijzingen voor deze goede relaties is dat het **contact heel vaak ook na de stage verder wordt onderhouden** (56), waarbij de studenten soms ook terugkeren naar de plek waar zij stage hebben gevolgd. Veel studenten werden tijdens hun stage **uitgenodigd bij plaatselijke families** om bij hen te eten of deel te nemen aan feesten (26) of werden gevraagd om **samen op stap te gaan** of activiteiten te organiseren (17). **Het kennen of het leren van de lokale taal**, al gaat het slechts om enkele uitdrukkingen die in de dagelijkse omgang gebruikt kunnen worden, wordt als een belangrijke hulp beschouwd om contact te leggen met de inwoners (11).

Eens te meer wordt de **taalbarrière** dan ook aangehaald als veruit het belangrijkste obstakel om contacten te leggen met de plaatselijke bevolking (41). Anderen vonden het **verblijf niet lang genoeg om (echte) vriendschappen te sluiten** (13) of gaven te grote **cultuurverschillen** aan als obstakel voor het onderhouden van goede contacten (12). Daarnaast was er ook een belangrijk aantal stagiairs dat **vooral omging met andere (internationale) vrijwilligers of studenten** en bijgevolg al dan niet bewust minder in aanraking kwam met de lokale gemeenschap (13). Dit was vooral het geval in landen waar grote gemeenschappen internationale studenten samenkomen en bij studenten die in groep vertrokken.

Een overzicht van de antwoorden op de vragen over het belang van de stage voor de lokale gemeenschap is terug te vinden in **bijlage 3**.

6. Hoe kan het beter?

Ten slotte werd aan de studenten gevraagd wat zij, indien het mogelijk was om terug te keren in de tijd, **anders zouden doen voor, tijdens of na de stage om een grotere meerwaarde te bieden** voor de stageplaats of voor de lokale gemeenschap. Opvallend is dat velen onder hen **weinig tot niets** zouden veranderen (53), vaak omdat ze heel tevreden waren over de ervaring en het uiteindelijke resultaat en soms ook omdat ze het niet mogelijk achten om zich beter voor te bereiden op een voor hen onbekende situatie. Voor enkelen loopt het echter al mis bij de keuze van de stageplaats, want sommige studenten zouden resoluut voor een **ander gastland of een andere organisatie** kiezen (12).

Niet verrassend, gezien het grote aantal studenten dat de taalbarrière als voornaamste obstakel identificeerde om zich nuttig te maken voor de stageplaats of om lokale contacten te leggen, is dat velen ter voorbereiding **de omgangstaal of de lokale taal beter zouden studeren** indien ze nog eens de kans kregen (45). Daarnaast vinden veel studenten dat ze zich **meer theoretisch of praktisch konden voorbereiden** op het werk dat ze hebben verricht tijdens hun stage of hun onderzoek in het Zuiden (44). Van de studenten die voor een onderzoek naar het Zuiden gingen, geeft een belangrijk deel aan dat hun **onderzoek efficiënter kon verlopen**, door het onderwerp op voorhand beter af te bakenen of door een betere planning op te stellen (15).

Het is ook duidelijk dat voor veel stagiairs de periode in het Zuiden te kort was, dus zij zouden graag meer tijd voorzien en **voor een langere periode gaan**, al geven sommigen ook aan dat dit vermoedelijk niet mogelijk is in het kader van hun opleiding (42).

Sommige studenten waren ontevreden over de middelen die zij zelf of hun gastorganisatie ter beschikking hadden tijdens de stage in het Zuiden en zouden dus graag **meer of beter materiaal meenemen** (28). Anderen zouden om dezelfde reden een **inzameling van geld of materiaal** organiseren voor hun vertrek (10).

Niet iedereen is tevreden over de terughoudendheid die ze aan de dag hebben gelegd in de nieuwe en onbekende situaties waarin ze terecht kwamen. Zij geven aan dat zij bij een herkansing **meer initiatief zouden nemen**, meer lef zouden tonen, meer hun mening zouden zeggen of meer zelfstandig zouden werken (17). Dit komt ook naar boven in hun omgang met de lokale gemeenschap, aangezien velen hier meer aandacht aan zouden geven en **meer lokale contacten willen leggen** (17). Sommigen zijn er dan weer van overtuigd dat ze **andere of meer projecten konden ontwikkelen** (13) of **meer nuttig of praktisch werk verrichten** (10).

Een overzicht van de antwoorden van de studenten op de vraag wat zij anders zouden doen voor, tijdens of na de stage is terug te vinden in **bijlage 4**.

7. Conclusies

De studenten van de instellingen van het Vlaamse hoger onderwijs die de voorbije jaren deelnamen aan een Zuidstage zijn heel overtuigd van de meerwaarde voor zichzelf. Hoewel minder sterk, was ook een meerderheid overtuigd van de meerwaarde voor de plaatselijke organisatie en voor de lokale gemeenschap. Zij zijn dus **vooral enthousiast over het belang van de stage voor zichzelf**. Daarnaast gaf een meerderheid van de respondenten aan dat de **gastorganisaties vooral hebben kunnen genieten van een tijdelijke versterking** van het personeel waardoor de werklast verlicht wordt, terwijl de **lokale gemeenschap mee profiteert van de extra dienstverlening** die de plaatselijke organisatie of instelling voor haar kan bieden.

Wanneer we kijken naar het belang van de Zuidstage voor de studenten, zien we dat zij vooral de **ontwikkeling van persoonlijke vaardigheden** belangrijk vinden. Op dit vlak maken ze naar eigen zeggen een belangrijke groei mee, waarbij het vooral gaat om zelfstandig worden, creatief denken, zichzelf leren kennen en sociale vaardigheden versterken. Ook het werken in een andere context en een andere cultuur vinden de studenten belangrijk en zij geven aan dat hun interculturele vaardigheden worden versterkt en hun wereldbeeld verruimd. Over de **versterking van hun professionele vaardigheden** zijn de meningen meer verdeeld, maar hoewel hieraan minder aandacht wordt besteed, geven de meeste studenten aan dat ook deze worden versterkt.

Bovenstaande antwoorden liggen in het verlengde van eerdere bevestigingen.¹ Deze enquête was in de eerste plaats bedoeld om te onderzoeken wat in de ogen van de studenten **de meerwaarde was voor de ontvangende partij**.

Naast de bijdrage aan hun dagelijkse werking konden de plaatselijke organisaties profiteren van de uitwisseling van kennis en ideeën, terwijl vaak vruchtbaar werd samengewerkt met lokale onderzoekers. **Veel studenten zien hun bijdrage echter ook sterk als eenrichtingsverkeer**, waar zij zorgen voor de introductie van nieuwe werkvormen, nieuwe expertise of nieuwe inzichten. Dit leidt daarenboven tot frustratie wanneer de stagiairs merken dat hun lokale collega's niet altijd interesse hebben in de methodes die hen worden opgelegd. Toch hebben de studenten het gevoel dat ze **gewaardeerd worden door hun collega's in het Zuiden**, wat onder meer tot uiting in de positieve reacties en de goede samenwerking die zij hebben ervaren.

Bij het belang van de stage voor de lokale gemeenschap leggen de studenten een zeker realisme aan de dag door te stellen dat **vooral de contacten met de bevolking tijdens hun job op de stageplaats een meerwaarde** kunnen bieden. Slechts enkelen denken een invloed te

---

¹ Bv. Flamenco vzw, Handboek Internationalisering, 2013, p. 94.

hebben op de plaatselijke economische ontwikkeling of op langere termijn een bijdrage te leveren. De studenten zijn, ondanks het soms korte verblijf, heel tevreden over de contacten die ze hebben gehad met de inwoners en over de **vriendschappen die velen hebben gesloten**. Opvallend is dat velen proberen om die vriendschappen ook na hun vertrek verder te onderhouden.

Ondanks het overheersende positivisme bij de studenten, zijn er ook enkele **belangrijke obstakels** om de Zuidstages voor iedereen relevant te maken. De voornaamste is zonder twijfel de **kennis van de taal**. Veel studenten komen toe in een land of streek waar zij de omgangstaal niet spreken of in landelijke gebieden waar de plaatselijke bevolking enkel een lokale taal beheerst. Hoewel van de studenten niet verwacht kan worden dat zij steeds de lokale taal spreken (bv. Quechua in bepaalde streken van Peru), maar de beheersing van de omgangstaal met plaatselijke collega's (in dit geval Spaans) is onontbeerlijk voor een succesvolle Zuidstage.

Ook dient steeds goed nagedacht te worden over de **capaciteit van een plaatselijke organisatie** om studenten te ontvangen. Sommige studenten hebben het gevoel dat ze onvoldoende begeleid werden of dat er reeds te veel plaatselijke medewerkers of stagiairs rondliepen. Een gebrek aan middelen of materiaal zorgen ervoor dat de studenten hun stage of hun onderzoek niet naar behoren kunnen uitvoeren, maar verplicht hen anderzijds wel om creatieve oplossingen te vinden. Vaak liggen de verwachtingen bij de stageplaats over de inbreng van de stagiair heel hoog, zodat deze niet altijd waargemaakt kunnen worden. Een betere **afstemming en communicatie op voorhand** is bijgevolg noodzakelijk.

Om een echte impact te hebben op hun gastorganisatie vinden sommige studenten de **duur van de stage te kort**, maar zij zien ook in dat een langere periode niet altijd mogelijk is binnen hun opleiding. Ook een **betere voorbereiding en planning** kan helpen om meer te realiseren tijdens de stage of het onderzoek. Wanneer de gewenste veranderingen niet worden bereikt, wordt de **verantwoordelijkheid vaak bij de lokale medewerkers gelegd**. Zij zouden geen interesse hebben in de voorstellen van de student of een te verschillende manier van werken hebben. Ook worden de resultaten van een onderzoek niet altijd gebruikt, maar meerdere studenten vermelden dat hun **onderzoekspaper nooit werd vertaald** naar de plaatselijke omgangstaal.

Naast de taal blijken ook cultuurverschillen soms nog aan de basis te liggen van **moeilijkheden om contact te leggen met de lokale bevolking**. Veel studenten deden echter weinig moeite om deze afstand te overbruggen, omdat zij in een setting terechtkwamen met **veel internationale stagiairs of zelf deel uitmaakten van een groep studenten** die samen naar het Zuiden gingen. Toch hebben zij nadien vaak spijt dat zij niet meer contact hebben gehad met de inwoners van het gastland.

Bijlage 1. Antwoorden belang van de stage voor de student

Vraag: Waarom was jouw stage of jouw onderzoek (niet) nuttig voor jouw professionele/persoonlijke ontwikkeling? Welke professionele/persoonlijke vaardigheden heb je verder ontwikkeld? Wat vind je de belangrijkste meerwaarde van een Zuidstage voor jezelf?

Positief

1	Zelfstandiger worden; je plan trekken	154
2	Culturele verrijking; verruimen wereldbeeld; open blik op de wereld; vooroordelen uitschakelen/inzien	134
3	Creatiever/flexibeler/geduldiger worden; oplossingsgericht denken; leren werken met beperkte/minder middelen	132
4	Ontwikkelen/verbeteren van beroepsvaardigheden; praktijkervaring opdoen	76
5	Psychologische groei, jezelf leren kennen	74
6	Nieuwe mensen leren kennen; vriendschappen opbouwen; (internationale) connecties/netwerken opbouwen; sociale/communicatieve vaardigheden ontwikkelen	69
7	Leren werken/leven in een andere context	66
8	Leren relativeren; blij zijn met wat je hebt	53
9	Persoonlijke ontwikkeling/groei (algemeen)	50
10	Andere denkkaders/visies/waarden en normen leren kennen; andere mentaliteit/manier van werken	50
11	Leren omgaan met verschillende/andere culturen/achtergronden; cultuurgevoeligheid	47
12	Assertiever/meer zelfzeker worden; opkomen voor jezelf; initiatief nemen; ondernemingszin; leergierigheid	47
13	Verbeteren/leren van een taal	39
14	Leren samenwerken (met mensen met andere achtergrond)	29
15	Nieuwe technieken/methoden uitvoeren/leren; nieuwe kennis opdoen	22

16	Ervaring helpt de stagiair aan een job; bijdrage aan loopbaan/carrière	21
17	Kritisch leren reflecteren/redeneren; denkkaders in vraag stellen	20
18	Ontwikkelen van onderzoeksvaardigheden/wetenschappelijke vaardigheden	20
19	Meer mogelijk/toegelaten/vrijheid dan bij stage in België; veel kunnen uitproberen	18
20	Leren omgaan met ellende/armoede	14
21	Veel betekenen voor de lokale bevolking; mensen ter plaatse helpen; bijdrage aan lokale organisatie/collega's; kennis overbrengen	12
22	Problemen ontwikkeling(ssamenwerking)/ongelijkheid leren kennen	12
23	Nemen van verantwoordelijkheid	12
24	Leren omgaan met stress/druk; minder stress	10
25	Avontuurlijker worden; verlaten van de comfortzone; grenzen verleggen	9
26	Behulpzamer worden; sterker engagement; meer motivatie	8
27	Aanpassingsvermogen verbeteren	8
28	Sterker doorzettingsvermogen	7
29	Leidinggeven aan een team	5
30	Van elkaar leren; kennis uitwisselen	5
31	Ontwikkelen van een eigen visie	4
32	Werken voor andere doelgroepen	4
33	Ontwikkelen van administratieve vaardigheden	3
34	Leren plannen/organiseren	3
35	Multidisciplinair kunnen overleggen/samenwerken	3
36	Leren samenleven met anderen	3
37	Leren vertrouwen in anderen/de mensheid	2

38	Prioriteiten leren stellen	2
39	Interessant onderzoek verrichten	1
40	Leren omgaan met moeilijke mensen	1
41	Leren omgaan met geld	1
42	Spreken voor grote groepen	1
43	Jezelf vrij voelen	1
44	Geloof in lokale initiatieven	1
45	Leren luisteren naar anderen	1
46	Leren compromissen sluiten	1
47	Leren omgaan met frustraties	1
48	Leren focussen op een project	1
49	Empathisch vermogen versterken	1
50	Verliezen van naïviteit	1
51	Leren genieten	1
52	Iets betekenen voor een ontwikkelingsland	1

Negatief

1	Minder/weinig/niet nuttig voor professionele ontwikkeling/vaardigheden	23
2	Taalbarrière als obstakel	7
3	Weinig feedback/controle/begeleiding tijdens de Zuidstage	5
4	Geen nieuwe kennis kunnen vergaren; geen nieuwe technologieën/methodes kunnen leren	3
5	Gebrek aan materiaal voor stage	2
6	Uitgevoerde onderzoek was onvoldoende/niet nuttig	2
7	Stage was een goed georganiseerde reis	1
8	Onderzoek was onvoldoende voorbereid	1
9	Nadeel voor werkzekerheid	1
10	Ontnuchterende ervaring met ontwikkelingssamenwerking	1

11	Organisatie niet geschikt om stagiairs te ontvangen	1
12	Tijd was te kort	1
13	Geen mogelijkheid tot netwerken	1
14	Te veel bureauwerk	1
15	Aangeleerde beroepsvaardigheden konden niet (altijd) worden toegepast	1

Bijlage 2. Antwoorden belang van de stage voor de plaatselijke organisatie/instelling

Vraag 1: Waarom waren je activiteiten (niet) nuttig voor je stageplaats? Wat kon je bijdragen aan hun werking en impact? Welke taken waren niet van nut voor de organisatie/instelling? Wat is niet gelukt? Wat waren de belangrijkste obstakels? Wat zou er niet gebeurd zijn zonder jouw stage of onderzoek?

Positief

1	Bijdrage aan dagelijkse werking; werklast verlichten	93
2	Uitwisseling van inzichten/visies/kennis; van elkaar leren	52
3	Nieuwe procedures/methodieken/werkvormen invoeren	51
4	Inbreng van kennis/expertise; nieuwe technieken/vaardigheden aanleren	32
5	Bijbrengen van nieuwe inzichten/visies/ideeën	29
7	Resultaten onderzoek zijn (mogelijk) nuttig	23
8	Bijdrage van nieuw materiaal; herstellen van materiaal	20
9	Bijdrage aan lokaal onderzoek; samenwerking met lokale onderzoeker(s)	18
10	Nieuwe infrastructuur ontworpen/gebouwd/gefinancierd	13
11	Financiële bijdrage	12
12	Internationale samenwerking/uitwisseling versterken	9
13	Meer aandacht voor hygiëne	8
14	Uitwerken van een handleiding	7
15	Administratieve ondersteuning	5
16	Samen werken aan oplossingen	4
17	Onderzoek was nog niet eerder uitgevoerd/mag niet worden uitgevoerd van de lokale autoriteiten	4
18	Naambekendheid geven aan gastorganisatie; zichtbaarheid vergroten	3
19	Omgang met mensen verbeteren	3

20	Workshops/lessen voor de plaatselijke medewerkers	3
21	Contact met een andere cultuur; culturele uitwisseling	3
22	Belangrijk project uitvoeren	2
23	(Hulp bij) inzamelen van geld	2
24	Bijbrengen van enthousiasme	2
25	Een taal aanleren	2
26	Bijdrage aan gendergelijkheid	1
27	Goede ondersteuning door Belgische organisatie	1
28	Lokale samenwerking bevorderen	1
29	Helpen bij lokale ontwikkeling	1
30	Gevoel van gelijkwaardigheid bijbrengen	1

Negatief

1	Taal(barrière)/communicatie als obstakel	51
2	Stage/onderzoek van te korte duur	20
3	Gebrek aan (financiële) middelen/materiaal	18
4	Geen interesse in verandering	17
5	Geen blijvende impact; verbeteringen werden ongedaan gemaakt na vertrek	13
6	Andere visie/manier van werken als obstakel	12
7	Taken konden door plaatselijke medewerkers gedaan worden; voldoende/te veel personeel aanwezig	12
8	Voornamelijk zelf veel geleerd	9
9	Lakse houding plaatselijke medewerkers; gebrekkige motivatie ter plaatse; mentaliteit als obstakel	8
10	Geen/onvoldoende begeleiding; weinig feedback	7
11	Te veel stagiairs/vrijwilligers	6
12	Stagiairs mochten niet/weinig deelnemen aan activiteiten	5
13	Culturele verschillen als obstakel	4

14	Reeds voldoende kennis aanwezig	3
15	Gebrek aan langetermijnvisie als obstakel; samenwerking was niet structureel	3
16	Negatieve houding/vooroordelen tegenover westerlingen/blanken als obstakel	3
17	Nieuw materiaal werd verkocht	2
18	Niet de doelstelling van de stage	2
19	Administratie/bureaucratie als obstakel	2
20	Verkeer ter plaatse/gebrek aan transport als obstakel	2
21	Onderzoek was al eerder uitgevoerd	2
22	Te weinig kennis van lokale context	2
23	Diefstal van materiaal	1
24	Stagiairs kregen voornamelijk een observerende rol	1
25	Onveiligheid op het terrein als obstakel	1
26	Kort verblijf van stagiair/vrijwilliger is negatief voor werking	1
27	Slechte professionele voorbereiding als obstakel	1
28	Te veel respect voor westerse stagiairs als obstakel	1
29	Verskil in huidskleur als obstakel	1
30	Onderzoek niet nuttig voor stageplaats	1
31	Slechte ondersteuning door Belgische organisatie	1
32	Lokale instelling draaide op internationale vrijwilligers	1
33	Stagiairs werden niet geaccepteerd door de professionelen	1
34	Gebrek aan menswaardigheid op de stageplaats	1
35	Te zware werkdruk	1
36	Enkel interesse in financiële ondersteuning	1
37	Nieuwe middelen komen in handen van corrupte directeur	1
38	Staking op de stageplaats	1
39	Te weinig ervaring/vaardigheden als stagiair	1

40	Enkel dataverzameling	1
41	Afdeling van tewerkstelling bestond nog niet	1
42	Concurrentie tussen plaatselijke medewerkers en stagiairs	1
43	Stagiair leert veel bij over praktijk van plaatselijke medewerkers, omgekeerd geen interesse in kennis stagiairs	1
44	Nieuwe installatie werkte niet lang	1
45	Groot verloop in plaatselijk personeel	1
46	Te weinig informatie van vorige studentengroep	1

Vraag 2: Waarom denk je dat de mensen van je stageplaats (niet) positief terugkijken op de samenwerking? Zijn er verschillen in waardering tussen de leden van de organisatie/instelling waar je werkte? Zo ja, hoe komt dit? Welke verwachtingen had de stageplaats van je inbreng? Stemden hun verwachtingen overeen met de rol die je hebt opgenomen?

Positief

1	Positieve reacties	55
2	(Heel) goede evaluatie/feedback, positief stageverslag	39
3	Goede samenwerking	36
4	Collega's/lokale medewerkers onderhouden na stage nog contact	31
5	Nadruk op uitwisseling; van elkaar leren	29
6	Dankbaarheid/appreciatie bij collega's/bevolking; ontvangst van cadeaus; ceremonies	29
7	Verwachtingen stemden overeen; (hoge) verwachtingen partnerorganisatie zijn ingelost	27
8	Overleg/communicatie met lokale medewerkers over verwachtingen/project	27
9	Extra hulp; geholpen waar mogelijk	19
10	Goede band met collega's; steun van collega's	17

11	Nog steeds vraag naar nieuwe stagiairs; project wordt verder opgevolgd/uitgebreid	11
12	Vraag om terug te keren/langer te blijven	8
13	Inzet en motivatie werden geapprecieerd	8
14	Nieuwe methodes/werkvormen werden overgenomen	7
15	Vriendschappen gesloten	6
16	Jobaanbieding gekregen	6
17	Interesse in het werk van de stagiairs	6
18	Opdrachten binnen tijd/budget afgerond	6
19	Goed aangepast aan de stageplaats; respect voor lokale regels	5
20	Nood aan hulp (van stagiairs)	4
21	Veel enthousiasme voor inbreng stagiair	4
22	Welgekomen hulp op drukke momenten	3
23	Weinig/geen kritiek gekregen	3
24	Extra materialen gekregen van de stagiair	3
25	Partnerorganisatie had ervaring met stagiairs	3
26	Warme ontvangst	2
27	De stagiair oversteeg de verwachtingen	2
28	Na de stage actief gebleven in de ngo	2
29	Verwachtingen stagiair zijn ingelost	2
30	Vooraf financiële steun wordt gewaardeerd	2
31	Collega's leren nieuwe cultuur kennen	2
32	Andere verwachtingen waren geen obstakel	2
33	Collega's/organisatie stonden open voor voorstellen/ideeën;	2
34	Bewondering van de collega's	1
35	Collega's waren als familie	1
36	Betrokkenheid; participatie aan lokale activiteiten	1

37	Emotioneel afscheid	1
38	Onderzoek wordt gepubliceerd	1
39	Goede contacten met stageplaats	1
40	Extra taken gekregen	1
41	Tevreden over nieuwe inzichten	1
42	Aanzien als volwaardige medewerker	1
43	Stagiair maakte een verschil op de stageplaats	1
44	Zelf nieuwe initiatieven genomen	1

Negatief

1	Verwachtingen partnerorganisatie waren te hoog	10
2	Geen goede communicatie; verwachtingen waren onduidelijk	9
3	Onenigheid over de manier van werken	4
4	Taalbarrière/communicatie als obstakel	4
5	Weinig waardering voor (voorstellen van) de stagiairs	4
6	Verskil in verwachtingen	3
7	Weinig/geen verwachtingen vanuit de stageplaats	3
8	Partnerorganisatie verwachtte betere taalkennis	2
9	Tegenwerking van collega's	2
10	Verwachtingen waren vooral financieel	2
11	Te veel stagiairs aanwezig	2
12	Tegenwerking van het management	1
13	Verwachtingen stagiair werden niet ingelost	1
14	Conflicten vanwege het belang van hiërarchie	1
15	Sommige lokale collega's voelen zich bedreigd in hun jobs	1
16	Samenwerking met mentor verliep moeilijk	1
17	Jaloersheid tegenover rijke westerlingen	1
18	Te veel vrijwilligers voor korte periodes	1

19	Verschillen in werketos	1
20	Te korte duur van de stage	1
21	Weinig vertrouwen in de stagiairs	1
22	Onverschilligheid vanuit de gastorganisatie	1
23	Moeilijke samenwerking	1
24	Professioneel geen meerwaarde voor de gastorganisatie	1
25	Geen materiaal om te werken	1
26	Geen langetermijnvisie	1
27	Weerstand tegen verandering	1
28	Lokale studenten kregen veel meer werk, tegen de wil van de stagiairs	1

Bijlage 3. Antwoorden belang van de stage voor de lokale gemeenschap

Vraag 1: Heb je het gevoel dat je iets hebt bijgedragen aan de lokale gemeenschap? Voor wie en op welke manier? Kwam dit overeen met je verwachtingen? Waarom wel/niet?

Positief

1	Tijdens de stage via het werk op de stageplaats/het project	137
2	Onderzoek/werk zal/kan de lokale bevolking/economische ontwikkeling/landbouw ondersteunen	24
3	Via de versterking van de stageplaats wordt de lokale gemeenschap op lange termijn geholpen	22
4	Meerwaarde van interculturele uitwisseling, persoonlijke banden	16
5	Financiële bijdrage aan lokale organisatie/gastgezin	12
6	Bijdrage kwam overeen met verwachtingen	9
7	Via de bescherming van het ecosysteem	8
8	Aankopen bij lokale winkels/handelaars; lokaal toerisme	6
9	Uitwisseling/delen van kennis	5
10	Organisatie van activiteiten voor kinderen	5
11	Onderzoek/werk zal op termijn gezondheid verbeteren	4
12	Aankoop/uitdelen van extra materiaal	4
13	Positieve reacties van de lokale gemeenschap	4
14	Onderzoek hield rekening met noden lokale gemeenschap	4
15	Opleiding/alfabetisering van vrouwen, voorstellen vrouwenhuizen, steun vrouwengemeenschap	3
16	Vooroordelen over blanken werden bijgesteld	3
17	Lokaal personeel aangenomen voor betaald werk	3
18	Engelse taal aanleren	3
19	Verlenen van noodhulp	2
20	Kledij uitdelen	2

21	Versterking van beheersorganen	2
22	Mogelijk dankzij vertrouwen van de gemeenschap	2
23	Samenbrengen van lokale organisaties	2
24	Sensibilisering over situatie ter plaatse	2
25	Mensen overtuigen naar de bibliotheek te gaan	2
26	Nieuwe woning voor lokaal gezin	2
27	Sanitair installeren	1
28	Deelname aan activiteiten van de gemeenschap	1
29	Aanknopen van vriendschappen	1
30	Samenwerking met plaatselijke ondernemers	1
31	Bijdrage aan plaatselijk onderzoek	1
32	“Kennismaking met Nederlands en onze gewoontes”	1
33	De juiste informatie bij de bevolking brengen	1
34	Via extra projecten naast de stage	1
35	Lokale gemeenschap en stagiairs konden leren van elkaar	1
36	Meer bijgedragen dan verwacht	1
37	Nieuwe installatie komt de ontwikkeling in omliggende dorpen ten goede	1
38	Onderzoek zal de overstromingspreventie ondersteunen	1

Negatief

1	Onderzoek/werk enkel nuttig voor stageplaats	21
2	Onderzoek zal (mogelijk) niet gebruikt worden voor de gemeenschap; onderzoek heeft (nog) niet tot oplossingen geleid	10
3	Duur van de stage was te kort	9
4	Positieve invloed van korte duur	9
5	(Grote) verwachtingen werden niet ingelost	5

6	Stage vooral nuttig voor de buitenlandse stagiairs	5
7	Taalbarrière als obstakel	4
8	Lokale medewerkers waren meer expert	4
9	Weinig/geen contact met de lokale gemeenschap	4
10	Te veel stagiairs/vrijwilligers (zorgen voor negatieve ontwikkeling)	4
11	Niet de doelstelling van de stage	3
12	Partnerorganisatie werkte niet goed	2
13	Geen appreciatie vanuit de lokale gemeenschap	2
14	Meer gericht op de lokale natuur	2
15	Lokale gemeenschap kan enkel op een hoger niveau geholpen worden	1
16	Wetenschappelijke kennis werd niet toegepast	1
17	Te weinig financiële middelen	1
18	Geen interesse in het werkveld van de stagiair	1
19	Patiënten hadden (onterecht) meer vertrouwen in blanke artsen dan lokale professionelen	1
20	Onderzoek enkel in het Nederlands gepubliceerd	1
21	Lokale gemeenschap heeft nood aan mentaliteitswijziging	1
22	Lokale gemeenschap heeft nood aan infrastructuur	1
23	Slechte organisatie nefast voor onderzoek	1
24	Ingezamelde geld werd verdonkeremaand	1
25	Stagiairs zijn wandelende portefeuilles	1
26	Te weinig communicatie/feedback	1
27	Stagiairs hebben te weinig vaardigheden om bij te dragen	1

Vraag 2: Hoe verliepen je contacten met de bevolking ter plaatse? Was het in de duur van je stage mogelijk om mensen goed te leren kennen/vriendschappen te sluiten?

Positief

1	(Goede) vriendschappen gesloten/opgebouwd	93
2	Goede contacten met collega's	80
3	Lokale gemeenschap was heel vriendelijk/gastvrij/open	60
4	Contacten worden nog onderhouden na de stage	56
5	Goede contacten met gastgezin	44
6	Duur van de stage was lang genoeg om (veel) mensen te leren kennen/vriendschappen te sluiten	43
7	Uitgenodigd voor eten/feest bij plaatselijke families	26
8	Goede contacten met lokale medestudenten	22
9	Goede contacten met burens	19
10	Op stap gaan/activiteiten organiseren met lokale contacten	17
11	Plaatselijke taal kennen/leren helpt om contact te leggen	11
12	Goede contacten met stagebegeleiders	10
13	Leven tussen de lokale bevolking	9
14	Goede contacten met huisbaas/gastenverblijf	7
15	Goede contacten eens vertrouwen er is	5
16	Afgelegen plaats zorgde voor goede contacten met de lokale bevolking	4
17	Lokale bevolking was dankbaar; blijdschap vanwege hulp	4
18	Goede contacten door zich aan te passen/te integreren/respect te tonen	4
19	Lokale contacten dankzij interviews/onderzoek	3
20	Partner leren kennen	3
21	Goede contacten wegens gemeenschappelijke taal	3
22	Goede contacten met huis-/hotelpersoneel	3
24	Goede contacten dankzij vertalers	1
25	Veel geleerd van lokale bevolking	1
27	Als je alleen gaat heb je gemakkelijk een goed contact met de lokale bevolking	1

28	Goede contacten met kotgenoten	1
29	Goede contacten met gidsen/tolken	1
30	Kinderen helpen met hun huiswerk	1

Negatief

1	Taalbarrière als obstakel	41
2	Verblijf was niet lang genoeg om (echte) vriendschappen te sluiten	13
3	Goede contacten vooral met andere (internationale) vrijwilligers/studenten	13
4	Cultuurverschillen als obstakel	12
5	Te veel werk op de stageplaats/met het eindwerk	8
6	Vriendschap werd gebruikt om financiële steun te vragen	5
7	Lokale gemeenschap was (redelijk/heel) gesloten	5
8	Vriendschappen waren niet (altijd) oprecht	4
9	Niet veel contact meer na vertrek; vriendschappen zijn niet duurzaam	3
10	In eigen woning i.p.v. in gastgezin	3
11	Politieke onrust/onveiligheid als obstakel	2
12	Verblijfplaats was afgelegen	2
13	Stagiairs leven redelijk afgezonderd in compound/lodge	2
14	Weinig contacten wegens deel van grote groep studenten	2
15	Buiten de stageplaats is het moeilijk om vrienden te maken	1
16	Hiërarchie hield vriendschappen tegen	1
17	Mannen waren vaak te opdringerig	1
18	Collega's dachten dat hun werk ingepikt zou worden	1
19	Collega's hadden geen tijd voor ontspanning	1
20	Weinig interesse voor lokale gemeenschap binnen vriendengroep	1

21	Jongeren waren vooral geïnteresseerd in een relatie (in de hoop te emigreren)	1
22	Te veel stagiairs zorgen voor negatieve houding van de lokale gemeenschap	1
23	Te weinig tijd voor contacten met de lokale gemeenschap (wegens stage/reizen)	1
24	Stagiair verbleef alleen in een guesthouse	1
25	Te gevaarlijk om als blanke jonge vrouw alleen rond te lopen	1
26	Lokale contacten waren vooral “stagiairejagers”	1
27	Vooroordelen vanuit de lokale gemeenschap	1
28	Te gevaarlijk om bij lokale inwoners thuis te komen	1

Bijlage 4. Antwoorden hoe kan het beter?

Vraag: Als je zou terugkeren in de tijd, wat zou je anders doen voor, tijdens of na je stage opdat het (nog) een grotere meerwaarde zou hebben voor de stageplaats en/of voor de lokale gemeenschap?

1	Weinig tot niets	53
2	De omgangstaal/lokale taal (beter) studeren	45
3	Betere/meer (theoretische/praktische) voorbereiding	44
4	Meer tijd voorzien, voor een langere periode gaan (indien mogelijk)	42
5	Beter/meer materiaal meenemen	28
6	Meer initiatief nemen; meer lef hebben; meer mening zeggen; meer zelfstandig werken	17
7	Meer lokale contacten leggen; meer aandacht aan lokale contacten geven	17
8	Onderzoek efficiënter maken, onderwerp op voorhand beter afbakenen, betere planning	15
9	Andere/meer projecten ontwikkelen	13
10	Andere stageplaats/organisatie kiezen	12
11	Meer nuttig/praktisch werk verrichten	10
12	Inzameling van materiaal/geld organiseren	10
13	Andere aanpak/prioriteiten kiezen	8
14	Verwachtingen beter communiceren/bevragen	7
15	Meer (financiële) middelen voorzien	7
16	Meer activiteiten organiseren	6
17	(Indien mogelijk) minder aandacht/tijd besteden aan de verplichte stageopdrachten	5
18	Op meerdere locaties werken	4
19	Minder panikerende; meer ontspannen/genieten	4
20	Meer kennis doorgeven aan lokale medewerkers; lokale bevolking meer informeren	4

21	Duidelijke afspraken maken (op voorhand)	4
22	Opeenvolgende stages/onderzoeken moeten beter op elkaar verder bouwen	4
23	Meer nadenken over langetermijndoelstellingen/impact	4
24	Sneller/beter integreren in de lokale cultuur, meer aandacht schenken aan lokale cultuur en gewoontes	3
25	Andere verblijfplaats kiezen/in een gastgezin verblijven	3
26	Betere voorbereiding is niet mogelijk als je niet ter plaatse bent geweest	3
27	Meer inzetten voor lokale projecten	3
28	Geen idee	3
29	Meer experimenteren (met Belgische methodieken) op de stageplaats	3
30	Meer in overleg gaan met lokale bevolking	3
31	Meer contact onderhouden na de stage	3
32	Een betere begeleiding (ter plaatse) vragen	3
33	Meer inzetten op samenwerking	2
34	Cultuur van lijfstraffen aankaarten	2
35	Zelf een veldgids/tolk vastleggen	2
36	Minder voorbereiding	2
37	Sneller terugkeren om projecten op te volgen	2
38	Op voorhand meer contacten leggen	2
39	Het gastland meer verkennen	2
40	Beter informeren over stageplaats	2
41	Ander gastland kiezen	2
42	Meerwaarde willen bieden aan de lokale gemeenschap is paternalistisch	2
43	Meer contact tussen project en lokale bevolking	2
44	Er vroeger aan beginnen	1

45	Beter fotoestel/betere smartphone meenemen	1
46	Geen beroep doen op Belgische organisatie	1
47	Meer debriefing nadien	1
48	Minder elektronisch materiaal meenemen	1
49	Minder kledij meenemen	1
50	Meer materiaal achterlaten	1
51	Meer focussen op duurzaamheid	1
52	Belgische gerechten koken	1
53	Alleen gaan i.p.v. met andere Belgische studenten	1
54	Voor grotere meerwaarde was meer ervaring nodig	1
55	Meer empoweren	1
56	Niet luisteren naar tips van vrienden	1
57	Meer inzetten op verandering	1
58	Eerst een praktijkervaring in België	1
59	Meer helpen in het gastgezin	1
60	Project voorstellen aan groter publiek	1
61	Resultaten sneller delen ter plaatse	1
62	Ingezamelde (financiële) middelen beter inzetten	1
63	Meer kennis uitwisselen	1
64	Meer vrijheid nemen in het onderzoek	1
65	Zich voor langere tijd terugtrekken na stage voor verwerking	1
66	Polaroidcamera kopen om herinneringen achter te laten	1
67	Meer informatie eisen van de instelling over de stageplaats	1
68	Sneller terugkeren naar stageplaats	1
69	Andere periode kiezen	1
70	Project beter opvolgen na de stage	1
71	Met een partner werken i.p.v. alleen	1
72	Trachten een beurs te krijgen	1

73	Vragen om aanpassingen in de selectieprocedure om Voluntourism tegen te gaan	1
----	---	---